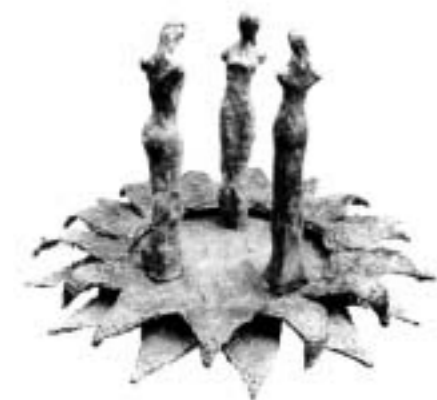

Kunstwerk als gekozen graf

Margriet Boerenkamp uit Eindhoven heeft voor zichzelf al een kunstwerk als grafmonument laten maken dat nu bij haar in de tuin staat.

door Bas Bierkens

Praten kan ze niet meer. Bij een operatie vanwege keelkanker is in september een canule (ademhalingsbuisje) aangebracht. Sindsdien praat Margriet Boerenkamp (61) via een spraakcomputer. Ze typt een mededeling in het apparaatje, haar woorden verschijnen op een schermje, uit een luidsprekertje klinkt een anonieme stem die de tekst opleest. „Ik mag niet klagen”, antwoordt ze via het apparaatje. Ze voelt zich goed, ook al weet ze dat de tumor in haar keel elk ogenblik haar slagader kan dichtdrukken. „De situatie is stabiel. Maar binnen drie seconden kan het gebeurd zijn”, legt dochter Karin Smulders (42) uit. Bang voor de dood is ze niet. „Ik ben altijd met de dood bezig geweest. Van kleinsaf aan wist ik dat er meer was. Vraag niet waar het vandaan komt.” Vele jaren heeft ze als een soort stervensbegeleidster gewerkt. Als nachthulp bij de thuiszorg had ze in feite altijd met terminale patiënten te maken. „Leuk werk. Veel geleerd van de mensen. Heb leren loslaten. Dat is belangrijk. En dóórleven. Niet zo zwaar meer ergens aan tillen. Maar dat gaat vanzelf. Het leven gaat door. Houdt pas op als je stopt met ademen.”

Afscheid nemen hoeft ze voor haar gevoel niet. Ook niet van haar kinderen. „Het zijn volwassen mensen. Hun leven gaat door.

Dat is de kringloop van het leven. Het is hetzelfde als met de jaargetijden. Ik geloof in reïncarnatie. Ik kom elke keer terug in een andere dimensie. Heb geen idee hoe. Heb ook geen speciale wens. Je komt daar terecht waar je nog wat kunt leren om verder te groeien.”

„Ik zie niet op tegen de dood. Maar wel tegen de manier waarop. Want dat weten ze niet. Ik ben er niet zo mee bezig. Wel met wat er allemaal geregeld moet worden. Wil graag alles goed geregeld hebben. Het idee dat anderen het straks moeten doen, lijkt mij niet prettig voor hen. En dan gebeurt er teveel in een korte tijd.”

Dochter Karin: „Wij weten nu: zo wilde ze het. Dat geeft een stukje rust.” Margriet Boerenkamp: „Ik vind het dóódnormaal.” In december liet ze dochter Karin contact opnemen met beeldend kunstenaar Nadia Gonegai uit Den Bosch. Uit een oud krantenknipsel („waarom ik het bewaard heb, weet ik niet”) had ze begrepen dat Nadia persoonlijke grafmonumenten maakt. „Zo'n monument wil ik ook graag. Geen enkel mens is standaard. Ikzelf ook niet. Nooit geweest. Dit wordt een eigen stukje.” Net zoals haar plaats op het kerkhof een eigen plekje wordt. Ze wijst vol enthousiasme naar het kerkhof aan de overkant van de straat. „Daar kom ik te liggen. Op nummer 70, net aan de andere kant van het

hek, met uitzicht op mijn huis. Zelf uitgezocht. Kunnen de kinderen tegen de kleinkinderen zeggen: hier ligt oma.” „Mijn jurk is ook klaar. Speciaal laten maken. Mooi gewaad. Mee laten brengen uit Marokko. Daar maken ze kleding met de hand.” Dochter Karin, meubelstoffeerster van beroep, heeft de doodskist al gemaakt. „Mensen moeten erop kunnen tekenen en schrijven. Bij een standaardkist kan dat niet. Die is gelakt.” Ze wil ook geen bidprentje, maar een gedichtenbundeltje met zelfgekozen gedichten.

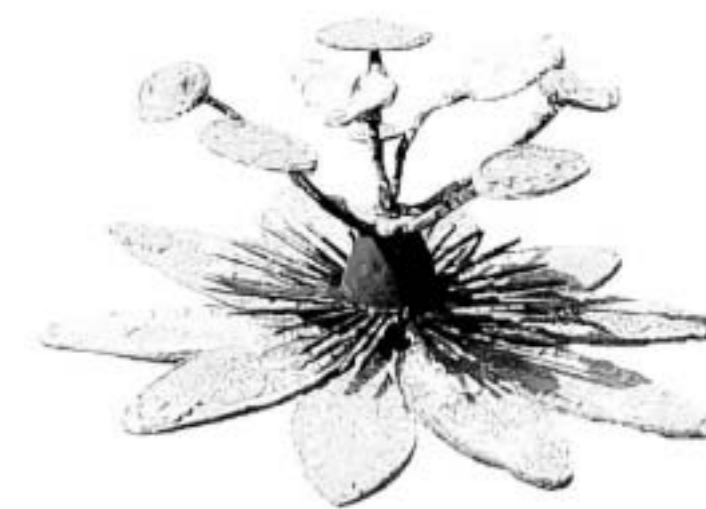
In een gesprek met Nadia Gonegai heeft ze uiteengezet wat haar bezighoudt in haar leven. „Daar heeft ze thema's voor het monument uit gehaald.” Twee thema's bleken essentieel: de natuur en Jonathan de Zeemeeuw, het verhaal over een zeemeeuw die perfect wil leren vliegen. „Jonathan wil meer uit het leven halen dan gewone zeemeeuwen. Dat lukt hem. Hij leert sneller te vliegen, tegen alle kritiek in. Als hij overlijdt, gaat hij in het hiernamaals andere meeuwen beter leren vliegen.” „Het leert ons dat je meer uit het leven kunt halen als je het maar wilt. En in het hiernamaals gaat het leven verder. Daar heb je geen geld voor nodig.” In het gesprek gaf ze ook aan dat ze brons heel mooi materiaal vindt. „Het is oud, oer.” Het ontwerp dat de kunstenaar vervolgens maakte, sprak haar meteen aan. Een boom (‘de natuur’), opgebouwd uit zeemeeuwen. De sokkel is van versteend hout. Het monument staat inmiddels in de tuin. „Heerlijk. Kan ik er zelf nog even van genieten.” „Eigenlijk zou iedereen dit moeten kunnen doen. Maar je kunt het pas laten maken als het zo ver is. Je ideeën veranderen in de loop van de tijd.”

Margriet Boerenkamp bij het uiteindelijke grafmonument.

foto Freekje Groenemans

‘Elk mens is uniek, waarom lijken grafmonumenten dan zo op elkaar?’

‘Behoefte aan persoonlijk grafmonument’

Natuursteenbedrijf speelt in op behoefte aan persoonlijk grafmonument.

Soms willen onze klanten iets persoonlijks. Nabestaanden hebben steeds vaker specifieke wensen”, is de ervaring van Jan Hanique (62) van natuursteenbedrijf Hanique in Eindhoven. „In zo'n geval zoeken we contact met Nadia Gonegai. Gewone grafstenen kunnen ze bij andere steenhouders ook krijgen. Er komt steeds meer ruimte voor een eigen invulling. Dat is voor nabestaanden erg fijn, want het doet goed aan het rouwproces. Daaraan mee-

Een medewerker van Hanique bezig met het vervaardigen van een deel van het kunstwerk.

werken zien we als een onderdeel van onze sociale taak. Je doet het uit een zekere roeping.” „Ons familiebedrijf bestaat al sinds 1870. We maken alleen grafmonumenten, dat is redelijk uniek. We weten van de hoed en de rand. De voorschriften zijn overal anders. Wij weten precies wat er mag en wat niet.” „Tegenwoordig is het geen probleem om een grafmonument achter in de tuin te plaatsen. We hebben ook al wel eens een urnkeldertje geplaatst. Dat was twintig jaar geleden nog niet mogelijk. In principe zijn ook alle materialen mogelijk. Hout, glas, staal, brons, aluminium, alle steensoorten, gekleurd beton.” „Ook voor ons komt het aan op een persoonlijke binding met de klant. Je bouwt een vertrouwensrelatie op. Als het niet klikt, heb ik net zo lief dat ze naar een concurrent gaan.”

Beeldend kunstenaar Nadia Gonegai legt zich toe op het maken van kunstwerken als grafmonument.

„Normaal kom ik achter de familie mij pas in als er iemand is overleden. Nu bepaalt de betrokkene zelf wat ze mooi vindt. Dat maakte deze opdracht wel heel bijzonder.” Beeldend kunstenaar Nadia Gonegai (38) is zich de afgelopen jaren met haar bedrijf Grafmonument.nu gaan toeleggen op het maken van grafmonumenten. Negen jaar geleden werd haar voor het eerst gevraagd een grafmonument te ontwerpen. „Ik ontdekte toen al hoeveel troost en plezier mensen kunnen beleven aan zo'n monument.” Vijf jaar geleden heeft ze dat zelf op intense wijze ervaren. Haar beste vriendin over-

leed. „Op het moment dat ik het grafmonument voor haar klaar had, voelde ik het in mijn buik. Toen de familie het monument zag en ook dat gevoel had, kreeg ik de overtuiging: dit is mijn ding.” Voor een van haar ontwerpen, de Unicorn, is ze genomineerd voor de International Funeral Award 2006-2007. „Ieder monument is weer anders. Ik zou niet drie keer hetzelfde werk kunnen maken.” „Het belangrijkste is dat we eerst een vrijblijvend gesprek hebben om te zien of het klikt. Dit werk is te belangrijk om zomaar alles aan te nemen. De mensen moeten zich op hun gemak voelen. Ze komen naar mij met het verzoek: spits het toe op de persoon van de overledene. Ik ben de hand die het grafmonument maakt, maar ik heb de input van de familie nodig om de vertaalslag van de emoties naar het werk te maken. Door die persoonlijke benadering krijg je ook dat je materialen gebruikt die niet standaard zijn. Zo krijg je een uniek grafmonument.” „De eerste tien minuten zijn altijd eng. Dat was ook het geval bij Margriet Boerenkamp. Je stapt toch binnen bij een ernstig zieke dame. Na tien minuten was het al ge-

Nadia Gonegai aan het werk met het grafmonument voor Margriet Boerenkamp.

woon gezellig. Ze bakt cake, maakt zelf lijkertjes. Geweldig.” „Ook het tweede gesprek verliep in een ontspannen, luchtige sfeer. Het mooie is dat mensen zo snel de diepte in gaan. Het ergste is al achter de rug of staat nog te gebeuren. Alle franje is weg. Dan begin je te

praten over dingen die ze belangrijk vinden.” „Er dienden zich bij Margriet duidelijk twee thema's aan: de zeemeeuw en de natuur. Jonathan de Zeemeeuw is haar grote inspiratiebron. Ze had al foto's en teksten klaarliggen voor de rouwbrief. Blote voeten in de branding met een zeemeeuw op de achtergrond.” „Na zo'n gesprek ga je aan de slag met al die elementen. Je gaat schetsen maken. Ik kwam uit bij een boom, opgebouwd uit zeemeeuwen. Ik had ook al een idee voor het materiaal: versteend hout. Dat zag ze meteen zitten. Je kijkt per monument: wat past erbij? Het moet echt in harmonie zijn. Het versteende hout is niet alleen de drager, maar ook een onderdeel van het monument zelf. Het een versterkt het ander. Dat is het resultaat van de samenwerking tussen steenhouwerij Hanique en mij.” „Mensen kunnen steeds beter met de dood omgaan. Ze geven ook een steeds persoonlijker karakter aan hun grafmonument. Al bij hun leven steken ze hun volhovens uit. Want ze willen het geregeld hebben vóór het overlijden. De steen wordt tegenwoordig soms al bij leven besteld. Dat kwam vroeger niet voor.”